

վերայ զօ սմավարի մէջ պրել, ծխել, սորա ծուխը մարդկանց համար համարեա անզգալի է, բայց ցեցը սորա հոտը առնելուն պէս կէս ժամից յետոյ դուրս կգայ իւր բնից և սատկած գետին կթափի: Ապա գետինը մաքուր պէտք է սրբել և երկու օրից յետոյ դարձեալ կրկնել երիցուկի ծխելը: Այսպիսով ցեցը դուրս կգայ բոլորովին տան ամեն կահարասիքի և փափուկ անկողինների միջից, որովհետև և սոցա մէջ թափանցումէ երիցուկի հոտը: Այս միջոցը կներգործի և տան մէջ գտնուած մոծակների և սոցա նման միջատների վերայ:

Մէլիկէի էրէնը՝ Վերջապէս ստատիստիկական ճիշտ տեղեկութիւններից դուրս եկաւ մեռնող մանկիկների թիւը, 100 մանկիկներից, որոնք իւրեանց մօր ծիծն են կերել, առաջին տարին մեռել են միայն 18-ը, ծծմայրներին յանձնուածներից 100-ից, 28, հասարակ կաթով և այլ միջոցներով մեծացողներից 60, իսկ բարեգործական հաստատութեանց ձեռքն անցնողներից 80:

Այս ճիշտ տեղեկութիւնները յանձնում ենք մեր լուսաւորուած (?) տիկիկների խորին ուշադրութեանը, արգեօք ե՞րբ պիտի խրատուենք, միթէ սա է Եւրոպական լուսաւորութիւնը, ոչ ազնուափայլ տիկիկներ, հաւատացնում եմ ձեզ, որ այս մասին ամենակոշտ գեղկուհին 1000 անգամ լուսաւորուած է քան մի ուրիշը, որ իւր երեխան կերակրելը իւր սեպհական կաթով գծոխային տանջանք է համարում: Գեղջկուհին իւր զաւակը առողջ է ծնում և առողջ յանձնում ազգին: Իսկ դուք գիտէք որ «Mens sano in corpore sano»:

ՅՕՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ՍԻՆՕԴԻ:

Ի 14 Ապրիլի 1883 ամի, Սինօդ Ս. Էջմիածնի ընկալեալ զգրութիւն Պատրիարքի Հայոց Կ. Պօլսոյ Գեր. Ներսէս Արքեպիսկոպոսի ի 18 Յունվարի տարւոյս թիւ 28, յորում ի միջի այլոց խնդրէ ստուգել եւ հաղորդել ինքեան թէ՛ արդարեւ զոյր հանգուցեալ Վեհափառ Հայրապետի կողոպտանք են ընդ ձեռն Քարտուղարի հորին Օծուծեան Վահրամ Եպիսկոպոսի եւ Ներքին սպասաւորի Վեհի Ստեփաննոսի Գէմիրչեանց եւ զործակցի նոցին ի յափշտակութեանն հիկոլայոսի Թիւլլէնտեանց, որպէս զրէ ինքեան Արժ. Կիւրեղ վարդապետն Սրապեանց յ 31 Գեկտեմբերի անցեալ ամի, հաճեցաւ ուղ վերտողեալ զրութիւն Գեր. Պատրիարքին ձանուցանել թէ՛ յետ մահուան ի Տէր հանգուցեալ Գէորգայ Կաթողիկոսի եւ յետ փառաւորն յուղարկաւորութեան ձեռնորկեալ ըստ օրինի արձանագրել զյիտ մնացեալ կայս հորին Օծուծեան ի ներկայութեան պատգամաւորաց ոմանց եկելոց ի Տիփսեաց, յԱզէքսանդրապօլս, յերեւանայ եւ ի հնոյն հախիջեանէ ի հանդէս յուղարկաւորութեանն, արդարեւ յուսով մեծաւ ակնունէր Սինօդս գտանել զնշանաւոր դումար զրամոց եւ զմեհրս բազումս ընչից Թանկապնոց. ըստ որում, որպէս յայտնի է Սինօդիս եւ ամենից իսկ:

զիւ Վեհափառութեան հօրին զիդկով զիդէր՝ զամենայն ինչ, զորս շահէին դամնայն ժամանակս կամուզիկոսութեան Թէ ի նախընտրաց, Թէ յընծայից, Թէ յաջողաբարութից ուխտաւորաց եւ Թէ յայլ եւ այլ ազգերացս եւ ոչինչ բնաւ ծախակէր դրեթէ յանձնէ ի պէտս անգամ կարեւորագոյն պիտայից խրոց, տակոյն ի դօրմանս մեր ամենեցուն եւ որոց ընդ մեզս կային անդ՝ չիբեեցան եւ ոչինչ՝ մինչեւ անգամ Վարդաբեհտդեան եւ Եպիսկոպոսութեան յատկանիշ խաչն եւ պիսկէն, քսցի 63-ր 80 կոպ. գրամաց երկուց սակեաց, միոյ սակեաց եւ միոյ տրծածեաց տփոց եւ քանի մի կատարաց կերպաւեաց եւ հասարակ աննշան իրոց ինչ. ինդ այս անակնունիի երեսոյժ յարեաւ անդէն կատարած մեծ սակս յափշտակութեանց ընչից հօրին Վեհափառութեան եւ սոցաւի եւս յողեցար միտք, երբ ի դատարկացեալ յարկիդէ հօրս ի վեր ել զիւ մի, յորում գրեալ էր իբր Թէ, կամուզիկոսն դամենայն ժամանակս պաշտօնավարութեանց խրոց, Թէ յառաջնորդութեան, Թէ ի պատրիարհութեան եւ Թէ ի վաթսգիկոսութեան դամենայն ինչ, զոր վաստակեալ է՝ ծախեալ է՝ է որ ի պէտս շնութեանց եկեղեցեաց, է՝ որ ի խնամո՞ւ որոց եւ ստրեաց, եւ է որ ի սարդեւ եւ ի փորձատրութիւն պաշտօնավարաց եւն, եւ չունի սոս ինքն ժողացեալ զգրամս եւ ոչ մի. բնա այլոց հանգամանաց եւ բնա այնմ զի զիրն այն Թուէր յիբեբեալ յանձնարագոս մատանց առ ի ստորումակել զխաղաղաման, վասն զի հոն հուցեալն չէ բնաւ ծախեալ ինչ յանձնէ, ոչ ի շնութիւն եկեղեցեաց եւ դպրոցաց եւ ոչ ի խնամս յաղատաց եւ այլոց դռնէ յառաւ Հայրապետութեան խրոյ տառ, որպէս քաջայայտ զիսեն Անդամր Սինօղիս եւ քաղաւք, Սինօղս տնօրինեալ կարգեաց անխիջապէս յանձնածողով սոս ի հետազօտել զգոգոնն, կատարածեալ ի նաին զլիսաւորապէս զմերձաւոր եւ զհաւատարիմ ծանուցեալուն հօրին Վեհափառութեան զՎահրամ Եպիսկոպոսն Մանկունի, զՍտեփաննոսն Գլմիւրճեանց եւ մատափր եւ զայլ սպասաւորս, որք ի Վեհարանի անդ գտանէին: Յանձնաժողովն Թէպէտ փոյթ յանձին տարեալ բառ խրովսանն կարեաց զմիդն եւ զհնարս հայնայնմանց ի կիրարկ ի պիտ կորստեանն, սակայն խաջնորտք ընդառաջ ելեալք խափ անեցին յաջողակ ընթացից գործոյն, ձեռնհաս արքունի տեսչութիւնք, փոստային վարչութիւն եւ աստիկանութիւնն անգամ, յորոց հարկ եղեւ պատանջել յանձնաժողովոյն զօժանդակութիւն եւ քաղիկ գեարեւոր տեղեկութիւնս զգրամաց եւ ընչից շտաբեաց յայլ եւ այլ տեղեաց եւ յանձանց յանուն կամուզիկոսի եւ յանուն Մանկունայ, գրածարեցան տալ զայնպիսիս, եւ այս այնու յատկապէս պատճառաւ, զի բառ տրամադրութեան օրինաց Տէրութեանն զայնպիսի տեղեկութիւնս բառ գատական գործոց իրաւունք են միայն ի ձեռս բերել դատաւարանական քննչաց եւ ոչ այլում ումեր: Եւ Թէպէտ ի վերայ այնք ամենայնի Յանձնաժողովն զարգիւնս ինչ մասնաւորս ի ձեռս բերեալ հետքիս չափ՝ ունի առաջի առնել Սինօղիս, սակայն եւ այնպէս գործն ունի մնալ գործեալ ի տարտամ դրութեան, մինչ ոչ լաւցին տարակուսանք Թէ հարկ ինչ ինչ, արդեօր զշարունակութիւն գործոյն յանձնել ի քննադատութիւն պատշաճական բաղարական Առնիս, Թէ վարկ զայն առտնին եղանակաւ տառի հարկ ի վերայ կայ Սինօղիս խաղալ, Թէ զօրն յերկուց անտի ճանապարհաց ընտրել, դատաւարն, որ կաւէ Թերեւս զհետ բերել զհետեւանս անախորձս, Թէ զվերջինն, որ որպէս վարձն եցոց ակնբեր, ունի վրեկ ապարկն ապարկիւն եւ անպտուղ: Ահա յայնպիսաւ անորոշ

դրութեան զտանի տակաւին դործն, դորմէ յետ աշայուրջն կշտադատութեան Ար-նոգս ունի տանել զնպատակայարմարն եղբակացութիւն եւ զհետեւումացն հաղորդել ի ժաման ի դիտութիւն Գեր. Պատրիարքին Հայոց Կ. Պօլսոյ եւ նովաւ յապահո-վութիւն ազգային ժողովոց:

Անդամ Ա. Սինօղի Գեր. Ներսէս Եպիսկոպոսն հանամաձայն դաւալ ընդ այս եղ-բակացութիւն ի 28 անցելոյ Մարտի կտ գիր զհետագայ դատողութիւն նախ Թէ հարկ է Սինօղին ուշի ուշով եւ լուրջ խորհրդածութեամբ որոշել Թէ՛ զիր հան-դուցեալ Հայրապետին վաւերական Թէ՛ անխաւեր համարելի է, եւ ապա յայտնել զստութենէ պարունակութեանցն եւ Թէ՛ Սինօղս չզիտէ հաւատեալս եւ Թէ՛ ունէր արդիօք հանդուցեալ Հայրապետն զդամարս եւ իրս Թանգազինս ճրչափ, ճւտփ եւ յունէ՛ նսկրեալ եւ Թէ՛ հանդուցեալ Հայրապետն, որպէս զիտեն Տեարք անգտն, Սի-նօղիդ, նսկրեալ է ումանց եպիսկոպոսաց, Միաբանից, ումանց աստիճանաւոր ծառա-յոցաց եւ սպասաւորաց իւրոց զպանազան ընծայս, մանաւանդ Թէ հանգուցեալն յետ մահտան խրում եմող ինչ ինչ ոսկելէնս, արծաթեղէնս եւ զմատանիս: Երկրորդ Թէ առանց ունելոյ յԱտենի խրում զարդիւնս քննիչ Յանձնաժողովոյ, Սինօղիս չէ հարկ տանել զալ եւ ոչ եմապրութիւնս, այլ ստիպել զՅանձնաժողովն փութալ որքան ճը-նարար է վախճան տալ քննութեանն եւ մի անտեղի պատճառաբանութեամբ յա-ւելալ զգայթակղութիւնս եւ զկատկածանս ի հոգիւորականս եւ ի ժողովրդականս ազ-գիս, որով առաւել կնճռտի դործն, մանաւանդ զի այնպիսի ընթացիւք տացէ Սինօղ Ազգայնոց մերոց զիրաւացի պատճառս կատկածանաց Թէ՛ Սինօղն ջանայ ստուէրս ածել Անուան հանդուցեալ Հայրապետի: Երրորդ Թէ՛ Վսիւրեղ վարդապետն չունէր իրաւունս զրել ում ումէք եւ իցէ ի պաշտօնաւորն ամօժանց դոեղեկութիւնս այնպիսիս, որպիսիք եւ ոչ Սինօղիս էին յայտնիր եւ Թէ՛ եմէ պակասեալ էին զոյք եւ ինչք ի կայից հանդու-ցեալ Հայրապետի եւ վեհարանի, զինչ այնոյիկ, ճրպիսիք յականէ անուանէ պարտէր Սինօղն խմանալ, ցուցակադրել եւ տալ ի քննութիւն Յանձնաժողովոյն: Զորրորդ Թէ՛ պարտէր Սինօղին պատասխանել զրութեան Գեր. Ներսէս Արքեպիսկոպոսի Պատրի-արքի Կ. Պօլսոյ եւ յայանել զարդիւնս քննութեան Յանձնաժողովոյ, որպէս պահանջէ նա, եւ ոչ երբէք եմապրութեամբ եւ մակարեւրութեամբ մտանել ի տարապարտ կար-ծիս եւլն: Հինգերորդ ոչ է վաղի Սինօղի առանց ունելոյ զհաստատ վկայութիւնս եւ զփաստս՝ կարծիքաւորն քանիք արատաւորել զոր եւլն:

Արովհետեւ օրէնք ըստ 945 յօդ. «հաս» 11 մասն 4. Սինօղն Սրբու Էջմիածնի վարի համաձայն Կոլլեգիական կարգաց: Իսկ ըստ 454 յօդ. «11 հատ» գործն ի դէպս տարածողնութեան՝ վճռահատի ըստ առաւելութեան ծայնիցն, իսկ եմէ Թիւ նոցա է հաւատարաւափ, յայնդէպս ծայն Առնեապետի է հակամիտող: Եւ ըստ 750 յօդ. «2 հատ» օրինաց, Անդամ ն, որ անհամաձայն իցէ ընդ եղբակացութիւն Ատե-նին, պարտաւոր է առաջարկել զդատողութիւն իւր յընթացս չորից աւարց զինիստո-րադրելոյ օրացրին, ի հակառակ դէպս նա պատասխանատու է վասն եղբակացու-թեան համատարտար ընդ միւսոց, հրամայեցին զվերոյգրեալ եղբակացութիւն Սինօղին կայացեալն ի 25 Փետրվարի տարւոյս ըստ ի վեր անդր յառաջ քերեալ օրի-նաց ածել ի կատար: Թողով զվերտողեալ դատողութիւն Անդամոյ Սինօղի Գեր. Ներսէս Եպիսկոպոսի առանց հետեւանաց: